

POWIATOWE CENTRUM
POMOCY RODZINIE W SANDOMIERZU

DIAGNOZA
POTRZEB SPOŁECZNYCH
W POWIECIE SANDOMIERSKIM

Sandomierz, luty 2019r.

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	3
1.1. Cel diagnozy	3
1.2. Elementy diagnozy.....	3
1.3. Proces tworzenia diagnozy.....	4
2. Charakterystyka Powiatu Sandomierskiego	5
2.1. Dane podstawowe.....	5
2.2. Sytuacja demograficzna Powiatu Sandomierskiego.....	5
2.3. Rynek pracy.....	7
2.4. Pomoc społeczna.....	7
3. Usługi społeczne użyteczności publicznej	9
3.1. Kształcenie i rozwój dzieci i młodzieży, w tym dotkniętych niepełnosprawnością.....	10
3.2. Wsparcie rodziny.....	11
3.3. Piecza zastępcza.....	13
3.4. Niepełnosprawność.....	16
3.5. Osoby starsze.....	19
4. Kierunki rozwoju usług społecznych	21

1. WPROWADZENIE

1.1. Cel diagnozy

Diagnoza społeczna – jest to dokument, w którym opisuje się określone sytuacje, zdarzenia i społeczne uwarunkowania danej społeczności.

Opracowanie diagnozy społecznej jest niezbędnym elementem poprawnie zaplanowanego procesu wprowadzania zmian: zarówno, jeśli planowane są całkowicie nowe rozwiązania, jak i gdy konieczność dokonania konkretnych zmian wynika z uciążliwości obecnych warunków.

Diagnoza społeczna to badania, które odpowiadają na pytania: „jak jest” (w społeczeństwie, instytucji, rodzinie). Są one podejmowane z przesłanek społecznych, zwykle w odpowiedzi na sytuację problemową w życiu społecznym i mają cele praktyczne.

Diagnoza potrzeb społecznych ma stanowić pomocne narzędzie w planowaniu działań mających na celu poprawę poziomu życia mieszkańców gmin i powiatu.

Ostatecznym celem diagnozy jest sprawnie funkcjonujący system realizacji usług społecznych dostępnych dla obywateli, realizowanych przy wykorzystaniu lokalnych zasobów społecznych.

1.2. Elementy diagnozy

Diagnoza potrzeb społecznych w Powiecie Sandomierskim została opracowana i uzgodniona przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sandomierzu, Ośrodek Pomocy Społecznej w Łoniowie oraz partnera spoza sektora finansów publicznych.

Diagnoza skoncentrowana jest na najważniejszych obszarach usług społecznych, w szczególności na dostępności do usług środowiskowych, edukacyjnych, opiekuńczych dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Diagnoza zawiera elementy z zakresu:

- uwarunkowań demograficznych, w kontekście grup społecznych zamieszkujących Powiat Sandomierski
- uwarunkowań zdrowotnych, w kontekście usług adresowanych do osób niepełnosprawnych usług ochrony zdrowia,

- uwarunkowań społecznych, odzwierciedlające potrzeby i oczekiwania obywateli wspólnoty samorządowej,
- uwarunkowań instytucjonalnych, odzwierciedlające posiadane zasoby oraz aktualny stan realizacji usług,
- uwarunkowań politycznych, które określają możliwości finansowe i organizacyjne władzy publicznej w kontekście działań zaplanowanych na poziomie kraju, regionu, w tym wspieranych ze środków Unii Europejskiej.

1.3. Proces tworzenia diagnozy

Przy tworzeniu diagnozy wykorzystano materiały diagnostyczne odnoszące się do terenu Powiatu Sandomierskiego, m. in.:

- Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Sandomierskiego na lata 2014-2020
- Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Sandomierskim na lata 2018-2020,
- Ocenę zasobów pomocy społecznej za 2017r.
- dane pozyskane z innych źródeł

2. CHARAKTERYSTYKA POWIATU SANDOMIERSKIEGO

2.1. Dane podstawowe

Powiat Sandomierski leży we wschodniej części województwa świętokrzyskiego. Zajmuje powierzchnię 67 589 ha (8 miejsce wśród 14 powiatów województwa świętokrzyskiego). Powiat tworzy 9 gmin: Miasto Sandomierz, dwa Miasta i Gminy Koprzywnica i Zawichost oraz sześć Gmin: Dwikozy, Klimontów, Łoniów, Obrazów, Samborzec, Wilczyce.

Miasto Sandomierz jest miastem powiatowym, na terenie którego znajdują się siedziby władz samorządowych.

Powiat sandomierski graniczy z 6 powiatami położonymi w granicach 3 województw:

- a) w województwie świętokrzyskim: z powiatem staszowskim i z powiatem opatowskim,
- b) w województwie podkarpackim: z powiatem tarnobrzeskim,
- c) w województwie lubelskim: z powiatem kraśnickim.

2.2. Sytuacja demograficzna Powiatu Sandomierskiego

Według danych GUS, Powiat Sandomierski na koniec 2017r. zamieszkiwało 78 351 mieszkańców, z czego 51,3% stanowią kobiety, a 48,7% mężczyźni. Najwięcej osób zamieszkuje Gminę Sandomierz, natomiast najmniej Gminę Wilczyce.

W latach 2002-2017 liczba mieszkańców zmalała o 5,4%. Średni wiek mieszkańców wynosi 42,8 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa świętokrzyskiego oraz nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców całej Polski. Prognozowana liczba mieszkańców powiatu sandomierskiego w 2050 roku wynosi 56 224, z czego 28 345 to kobiety, a 27 879 mężczyźni.

Mieszkańcy powiatu sandomierskiego zawarli w 2017 roku 377 małżeństw, co odpowiada 4,8 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to wartość porównywalna do wartości dla województwa świętokrzyskiego oraz nieznacznie mniej od wartości dla Polski.

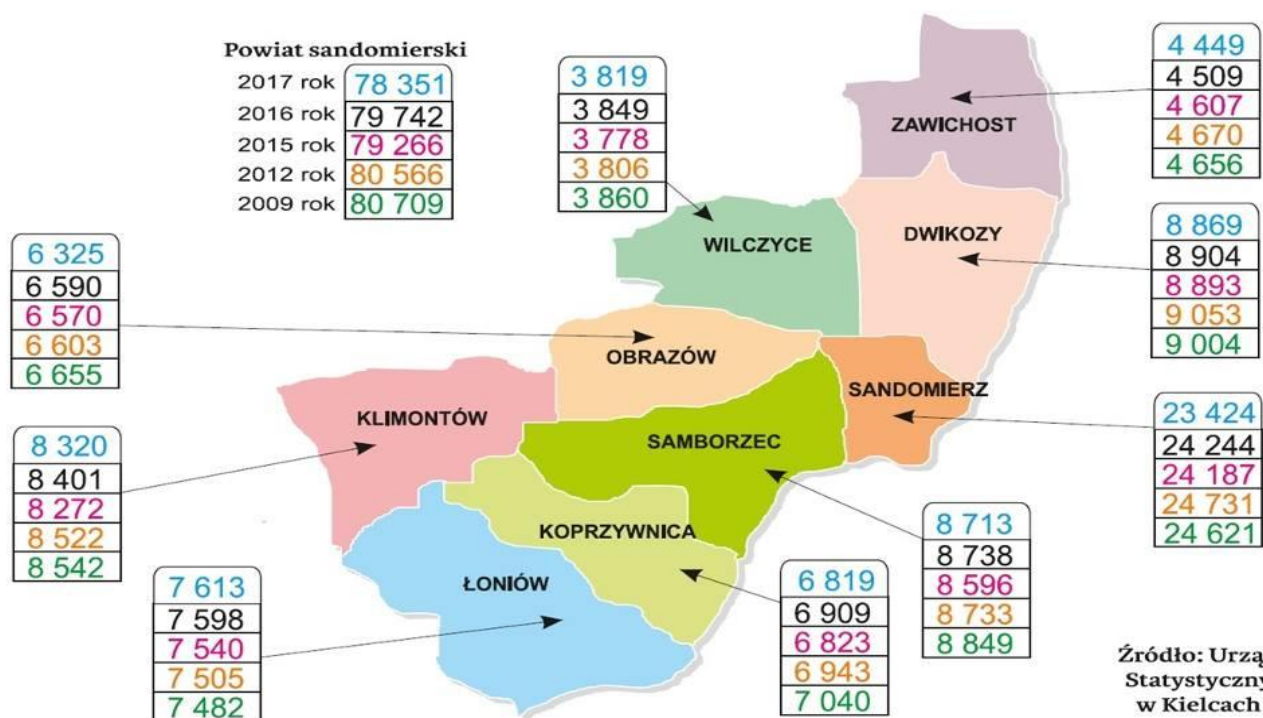
W tym samym okresie odnotowano 1,5 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Jest to więcej od wartości dla województwa świętokrzyskiego oraz znacznie mniej od wartości dla kraju. 29,3% mieszkańców powiatu sandomierskiego jest stanu wolnego, 56,3% żyje w małżeństwie, 3,1% mieszkańców jest po rozwodzie, a 10,4% to wdowy/wdowcy.

Powiat sandomierski ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -308. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -3,92 na 1000 mieszkańców powiatu sandomierskiego. W 2017 roku urodziło się 648 dzieci, w tym 48,9% dziewczynek i 51,1% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,68 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

W 2016 roku 56,6% zgonów w powiecie sandomierskim spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 23,6% zgonów w powiecie sandomierskim były nowotwory, a 4,3% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności powiatu sandomierskiego przypada 11.24 zgonów.

W 2017 roku zarejestrowano 654 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 882 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla powiatu sandomierskiego -228. W tym samym roku 16 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 2 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 14.

61,0% mieszkańców powiatu sandomierskiego jest w wieku produkcyjnym, 16,3% w wieku przedprodukcyjnym, a 22,7% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Szczegółowe dane w latach 2009, 2012, 2015- 2017 prezentuje zestawienie poniżej.

2.3. Rynek pracy

Jak wynika z danych Powiatowego Urzędu Pracy w Sandomierzu wielkość stopy bezrobocia na koniec grudnia 2018r. wynosiła 6,8% i była niższa od stopy bezrobocia odnotowanej w całym województwie świętokrzyskim o 1,5%, która wynosiła 8,3%.

Sytuacja na rynku pracy w analizowanym okresie od 2015r. do końca 2018r. uległa poprawie. Widoczny jest systematyczny spadek liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych.

Dane statystyczne przedstawiające sytuację rynku pracy w Powiecie Sandomierskim w latach 2015 – 2018r. przedstawia poniższa tabela.

Wskaźnik	Stan na dzień 31.12.2015r.	Stan na dzień 31.12.2016r.	Stan na dzień 31.12.2017r.	Stan na dzień 31.12.2018r.
Wielkość stopy bezrobocia	8.9%	8,6%	7.4%	6,8%
Liczba osób bezrobotnych w powiecie	3229	3140	2716	2471
Liczba osób bezrobotnych i poszukujących pracy objętych różnymi formami wsparcia	1573	1194	1584	1137
Liczba pracodawców, którym Urząd Pracy udzielił wsparcia	473	483	364	450

*dane pochodzą z danych statystycznych w ramach monitoringu wdrażania celów strategicznych zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Sandomierskiego na lata 2014-2020.

2.4. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Pomocą społeczną objęte są osoby i ich rodziny, których dotyczy: ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długa lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, handel ludźmi, macierzyństwo lub wielodzietność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, trudności w integracji – jeśli jesteś cudzoziemcem i masz w Polsce status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy w związku z określoną sytuacją (art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach),

trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania, zdarzenie losowe lub sytuacja kryzysowa, na przykład pożar, lokalna powódź, wypadek, klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Na terenie Powiatu Sandomierskiego zadania pomocy społecznej realizuje przede wszystkim 9 ośrodków pomocy społecznej oraz w zakresie zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sandomierzu.

Liczbę rodzin objętych wsparciem przez ośrodki pomocy społecznej na terenie Powiatu Sandomierskiego przedstawia tabela poniżej.

Gmina	2015r.	2016r.	2017r.	2018r.
Dwikozy	298	285	685	402
Klimontów	54	576	400	422
Koprzywnica	brak danych	493	366	256
Łonów	532	672	36	36
Obrazów	255	255	244	225
Samborzec	618	1098	568	494
Sandomierz	537	530	508	457
Wilczyce	161	198	189	153
Zawichost	brak danych	226	301	240

*dane pochodzą z danych statystycznych w ramach monitoringu wdrażania celów strategicznych zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Sandomierskiego na lata 2014-2020.

3. USŁUGI SPOŁECZNE UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Zadania o charakterze użyteczności publicznej, to zadania, których celem jest bieżące i nieprzerwane zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych.

Organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego określają o:

- wyborze sposobu prowadzenia i form usług użyteczności publicznej;
- wysokości cen i opłat albo o sposobie ustalania cen i opłat za usługi o charakterze użyteczności publicznej oraz za korzystanie z obiektów i urządzeń użyteczności publicznej jednostek samorządu terytorialnego.

Do usług społecznych użyteczności publicznej w gminach i powiatach należy zaliczyć, co najmniej usługi w zakresie:

- promocji i ochrony zdrowia,
- pomocy społecznej,
- wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- edukacji publicznej,
- kultury, kultury fizycznej i turystyki,
- polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej,
- wspierania osób niepełnosprawnych (powiat)
- przeciwdziałania bezrobociu (powiat).

Diagnoza potrzeb społecznych Powiatu Sandomierskiego skupia się na wybranych usługach społecznych, które stanowią równocześnie przedmiot zainteresowania działań związanych z realizacją strategii „Europa 2020”, wspieranych ze środków Unii Europejskiej. W ramach regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020 preferencyjnie są traktowane zadania, mające na celu powstawanie i rozwój środowiskowych form opieki nad dziećmi, osobami niepełnosprawnymi, osobami starszymi, osobami zagrożonymi ubóstwem i wykluczeniem społecznym, osobami mającymi problemy ze zdrowiem psychicznym.

3.1. Kształcenie i rozwój dzieci i młodzieży, w tym dotkniętych niepełnosprawnością

Edukacja, rozumiana jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy, umiejętności i kształcenie, pełni zasadniczą rolę w rozwoju człowieka. Jako proces trwający od młodości jest sposobem na podniesienie jakości zasobów ludzkich, a tym samym poziomu konkurencyjności gospodarki i przyspieszenia tempa rozwoju gospodarczego. Głównym problemem edukacji jest nierówny dostęp do niej przez całe życie, efektem czego są zróżnicowane szanse życiowe poszczególnych grup ludności, np. młodzieży mieszkającej na wsi i w mieście, dziewcząt i chłopców, dorosłych bez wykształcenia i z wykształceniem.

W roku szkolnym 2010-2012 w powiecie sandomierskim funkcjonowało 20 placówek przedszkolnych, do których uczęszczało 1.330 dzieci, 45 szkół podstawowych, w których naukę pobierało 4.552 uczniów, 18 szkół gimnazjalnych, w których uczyło się 2.691 dzieci.

Na terenie powiatu sandomierskiego funkcjonują publiczne szkoły ponadgimnazjalne/ponadpodstawowe i placówki oświatowo-wychowawcze. W skład zespołów szkół prowadzonych przez powiat sandomierski wchodzi następujące typy szkół ponadgimnazjalnych: licea ogólnokształcące, technika, zasadnicze szkoły zawodowe.

Szkoły ponadgimnazjalne kształcą w zawodach z przyszłością, dostosowując kierunki kształcenia do aktualnych potrzeb rynku, zarówno lokalnego, jak i europejskiego.

Szkoły niepubliczne działające na terenie powiatu sandomierskiego stanowią jedną z możliwości wyrównywania szans edukacyjnych młodzieży, szczególnie ze środowisk wiejskich. Organami prowadzącymi te szkoły są: osoby fizyczne, stowarzyszenia, fundacje, spółki prawa handlowego i inne. Szkoły te mają charakter szkół niepublicznych z uprawnieniami szkół publicznych.

Ponadto powiat sandomierski prowadzi szkolnictwo specjalne w Ośrodku Rehabilitacyjno-Edukacyjnym „Radość Życia” dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej, gdzie funkcjonują: Szkoła Podstawowa Specjalna (dla upośledzonych w stopniu umiarkowanym bądź znacznym), Gimnazjum Specjalne (dla upośledzonych w stopniu umiarkowanym bądź znacznym), Szkoła Podstawowa Specjalna dla Uczniów z Autyzmem, Gimnazjum Specjalne dla Uczniów z Autyzmem, Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy – kształci młodzież z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Dla dzieci i osób upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim prowadzone są zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze. Organem prowadzącym te szkoły jest Caritas Diecezji Sandomierskiej. Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjny „Radość Życia” dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej w Sandomierzu zaspokaja potrzeby w zakresie kształcenia specjalnego dla powiatu sandomierskiego, jak również przyległych gmin i powiatów sąsiednich.

Dane dotyczące wsparcia dzieci i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju, w tym dotkniętych niepełnosprawnością przedstawia tabela poniżej.

Wskaźniki	2015r.	2016r.	2017r.	2018r.
Liczba zajęć edukacyjnych dla uczniów uzdolnionych	171	647	460	168
Liczba świetlic oraz liczba dzieci z nich korzystających	33 świetlice/ 1959 dzieci	36 świetlic/ 1473 dzieci	42 świetlice/ 2094 dzieci	38 świetlice/ 2064 dzieci
Liczba grup i klas integracyjnych oraz liczba osób do nich uczęszczających	9 grup i klas/ 153 uczniów	16 grup i klas/ 244 uczniów	7 klas integracyjnych/ 1 klasa specjalna/ 134 uczniów	5 klas integracyjnych/ 1 klasa specjalna/ 89 uczniów
Liczba uczniów objętych nauczaniem indywidualnym	41	52	45	22
Liczba osób objętych pomocą w ramach punktów interwencji kryzysowej	189	8	13	153
Liczba osób objętych zajęciami edukacyjnymi dla uczniów uzdolnionych	1624	1389	1502	912
Liczba zespołów interdyscyplinarnych oraz liczba osób objętych ich oddziaływaniem	7 zespołów/ 335 uczniów	12 zespołów/ 189 uczniów	9 zespołów/ 71 uczniów	10 zespołów/ 445 uczniów

3.2. Wsparcie rodziny

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji, polegających w szczególności na:

- analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie,
- wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
- rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
- podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
- pomocy w integracji rodziny,
- przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
- dążeniu do reintegracji rodziny.

Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych jest integralnym elementem procesu deinstytucjonalizacji usług, który obejmuje działania profilaktyczne, zapobiegające rozdzieleniu dziecka z rodziną i umieszczeniu w pieczy zastępczej. Pomoc rodzinie może odbywać się przy wykorzystaniu różnych rodzajów wsparcia m.in.: usług asystenta rodziny, rodzin wspierających, placówek wsparcia dziennego, terapii i mediacji, pracy socjalnej, poradnictwa, działalności zespołów interdyscyplinarnych, wsparcia poradni psychologiczno-pedagogicznych

W myśl ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jednostką samorządu

terytorialnego odpowiadającą za udzielanie pomocy rodzinom w tym zakresie jest gmina, która może zapewnić wsparcie rodzinie w następujących formach:

- pracy z rodziną,
- pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

Najczęściej udzielanym rodzinom rodzajem wsparcia jest pomoc finansowa, wsparcie psychologiczne, prawne, wsparcie z powodu występującej przemocy w rodzinie.

Dane przedstawiające zakres udzielonej pomocy ujęto w tabeli poniżej.

Wskaźniki	2015r.	2016r.	2017r.	2018r.
Liczba rodzin i osób objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad	1095	259	38	599
Liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem	1376	1901	775	906
Liczba rodzin dzieci niepełnosprawnych korzystających z poradnictwa	71	35	15	24
Liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym, prawnym oraz z systemu po mocy społecznej z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie	246	260	121	191
Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie objętych pomocą w ramach ośrodków wsparcia	2	24	5	13
Liczba udzielonych porad i przeprowadzonych interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	128	945	113	365
Liczba zespołów interdyscyplinarnych oraz liczba osób objętych ich oddziaływaniem	10/ 457	12 zespołów	11 zespołów	12 zespołów
Liczba osób objętych pomocą w ramach punktów interwencji kryzysowej	189	207	32	136
Liczba przedsięwzięć realizowanych przy współpracy z organizacjami pozarządowymi	0	3	4	10

* dane z ośrodków pomocy społecznej Powiatu Sandomierskiego

3.3. *Pieczna zastępcza*

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej.

W sytuacji, gdy niezbędne jest zabezpieczenie bezpieczeństwa i dobra dziecka, najbardziej pożądaną formą jest umieszczenie go w rodzinnej pieczy zastępczej, która jest najbardziej zbliżona do naturalnego środowiska rodzinnego, w jakim powinno wychowywać się dziecko.

Na terenie Powiatu Sandomierskiego funkcjonują rodziny zastępcze spokrewnione, rodziny zastępcze niezawodowe, rodzina zastępcza zawodowa i rodzinny dom dziecka.

Liczbę rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Powiatu Sandomierskiego przedstawia poniższe zestawienie.

Liczba rodzin zastępczych	2015r.	2016r.	2017r.	2018r.
Rodziny zastępcze spokrewnione	50	51	50	53
Rodziny zastępcze niezawodowe	12	13	14	14
Rodziny zastępcze zawodowe	1	1	1	2, w tym: 1- Zawodowa RZ; 2- Specjalistyczna zawodowa RZ
Rodzinny dom dziecka	2	2	1	1

Jak wynika z zebranych powyżej danych, na terenie Powiatu Sandomierskiego funkcjonuje większość rodzin spokrewnionych z dzieckiem, są to dziadkowie zajmujący się wnukami. Z zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Sandomierskim funkcjonują 2 zawodowe rodziny zastępcze oraz 1 rodzinny dom dziecka, w tym jedna zawodowa RZ i jedna zawodowa specjalistyczna RZ. Dokonując dalszej analizy opracowanego materiału można zauważyć, że w latach 2015 - 2018 ilość rodzin zastępczych waha się w granicach liczbowych od 65 – 69.

Liczbę dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej przedstawia tabela poniżej.

Liczba dzieci w rodzinach zastępczych	2015r.	2016r.	2017r.	2018r.
Rodziny zastępcze spokrewnione	64	64	60	64
Rodziny zastępcze niezawodowe	17	17	18	16
Rodziny zastępcze zawodowe	6	6	5	8
Rodzinny dom dziecka	7	5	2	4

Wprowadzenie w życie idei deinstytucjonalizacji wymaga rozwijania rodzinnych form pieczy zastępczej, w szczególności jej zawodowych form: rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka. Widoczny jest deficyt kandydatów na rodziny zastępcze. Istotne znaczenie ma zatem poszukiwanie i pozyskiwanie kandydatów chętnych do utworzenia rodzin zastępczych, zwłaszcza zawodowych. W związku z tym konieczne jest prowadzenie kampanii społecznych upowszechniających ideę rodzicielstwa zastępczego oraz organizowanie szkoleń dla kandydatów.

Na terenie Powiatu Sandomierskiego funkcjonują również instytucjonalne formy pieczy zastępczej.

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, piecza zastępcza sprawowana jest też w formie instytucjonalnej, w skład, której wchodzi:

- 1) placówki opiekuńczo – wychowawcze,
- 2) regionalne placówki opiekuńczo – wychowawcze,
- 3) interwencyjny ośrodek preadopcyjny.

Placówka opiekuńczo – wychowawcza zapewnia dziecku pozbawionemu częściowo lub całkowicie władzy rodzicielskiej, całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne. Każda placówka podejmuje działania w celu powrotu dziecka do rodziny naturalnej, znalezienia rodziny przysposabiającej lub umieszczenia w rodzinnych formach pieczy zastępczej.

Na terenie powiatu sandomierskiego funkcjonują cztery placówki opiekuńczo – wychowawcze, w tym 3 typu socjalizacyjne i 1 interwencyjnego pod nazwą Domy dla Dzieci i Młodzieży w Łoniowie. Domy typu socjalizacyjnego przeznaczone są dla 36 dzieci, w Domu typu interwencyjnego może przebywać 10 wychowanków.

Liczbę dzieci umieszczonych w Domach dla Dzieci i Młodzieży w Łoniowie w latach 2015-2017 przedstawia tabela poniżej.

Rok	Liczba dzieci umieszczonych w Domach dla Dzieci i Młodzieży w Łoniowie		Razem
	typ socjalizacyjny	typ interwencyjny	
2015	32	2	34
2016	30	3	33
2017	28	8	36
2018	23	5	28

Osoba, która osiągnęła pełnoletność w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo – wychowawczej lub regionalnej placówce opiekuńczo – wychowawczej, może ubiegać się o pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie, jak też może uzyskać pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia. Podstawą do ubiegania się o w/w pomoc jest pobyt osoby usamodzielnianej w pieczy zastępczej na podstawie orzeczenia sądu.

Liczbę osób usamodzielnianych, które skorzystały lub nadal korzystają z pomocy dla osób usamodzielnianych oraz prognozę na rok 2019 przedstawia tabela poniżej.

Rok	2017	2018	2019
Liczba wychowanków opuszczających rodzinną pieczę zastępczą	21	15	16
Liczba wychowanków Opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą	6	8	10

Świadczenia dla wychowanków opuszczających pieczę zastępczą oraz młodzieżowy ośrodek wychowawczy są ważnym elementem w procesie usamodzielnienia, dającym minimalną możliwość indywidualnego startu w dorosłe życie. Realizacja procesu usamodzielnienia jest bardzo trudnym i często długim procesem, który wymaga wyposażenia wychowanka w niezbędne kompetencje społeczne i zawodowe oraz pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych. Często wychowankowie, nie mając możliwości zakupu czy wynajęcia mieszkania, wracają do środowiska rodzinnego, z którego zostali zabrani. W Powiecie Sandomierskim największy problem stanowi zapewnienie mieszkania chronionego wychowankom po opuszczeniu pieczy zastępczej i młodzieżowych ośrodków wychowawczych, gdyż w/w mieszkania nie funkcjonują na terenie Powiatu.

Poniżej przedstawiono dane przedstawiające sytuację mieszkaniową osób pełnoletnich opuszczających rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze i młodzieżowe ośrodki wychowawcze oraz plan na 2019r.

Miejsce zamieszkania po opuszczeniu opieki zastępczej	Liczba osób			
	2016r.	2017r	2018r.	2019r. planowane
Powróciły do rodziny biologicznej	2 (RZ)	1 (PL)	0	2 (RZ)
Założyły swoją rodzinę	4 (RZ)	4 (3 RZ, 1 PL)	3 (2 RZ, 1 PL)	4 (2 RZ, 2 PL)
wynajęli mieszkania	2 (1 RZ, 1 MOW)	1 (RZ)	0	-
Pozostali z rodziną zastępczą	3	5 (RZ)	2 (RZ)	2 (RZ)
brak możliwości mieszkaniowych	-	-	-	4 (PL)

Skróty umieszczone w tabeli: RZ – rodzina zastępcza, PL- placówka opiekuńczo-wychowawcza, MOW- młodzieżowy ośrodek wychowawczy

3.4. Niepełnosprawność

Niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Schorzeniami, które najczęściej przyczyniają się do niepełnosprawności, są choroby układu krążenia oraz dysfunkcje narządu ruchu.

Liczbę osób niepełnosprawnych w Powiecie Sandomierskim w latach 2015 -2018 przedstawia tabela poniżej

Rok	Liczba mieszkańców ogółem	Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności/ orzeczeń o niepełnosprawności	% (z ogółu)
2015	79266	5920	7,46
2016	79742	2237/ 449	3,36
2017	78351	2331/491	3,60
2018	78405	2283/ 457	3,49

*dane z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Orzecznictwo o niepełnosprawności służy osobom, które chcą uzyskać prawne potwierdzenie statusu osoby niepełnosprawnej, umożliwiające korzystanie z przewidzianych dla nich świadczeń i przywilejów takich jak np. odliczenia podatkowe, zasiłki, ulgowe przejazdy, umieszczenie w domu pomocy społecznej. Pozwala ukierunkować działania osoby niepełnosprawnej bądź jej opiekunów związane z prowadzoną terapią i rehabilitacją. W przypadku osób, które ukończyły 16 rok życia orzeka się o stopniu niepełnosprawności. Dzieci do 16 roku życia zalicza się do osób niepełnosprawnych bez określania stopnia niepełnosprawności.

Z danych ujętych w tabeli wynika, że co roku Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydaje dla ok. 4% mieszkańców Powiatu Sandomierskiego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności i orzeczenia o niepełnosprawności. Jest to tylko statystyka dotycząca wydanych orzeczeń w danym roku.

Na rzecz poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami, niezbędna jest w szczególności rehabilitacja rozumiana zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej jako „zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej”.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, osoby niepełnosprawne mogą zostać objęte wsparciem w formie rehabilitacji społecznej i zawodowej, tj. m.in. dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych, dofinansowanie osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, likwidację barier (w komunikowaniu się, technicznych, architektonicznych), dofinansowanie ze środków PFRON sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych.

W zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami istotne znaczenie dla oceny obecnego systemu wsparcia ma liczba wniosków złożonych do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie przez osoby z niepełnosprawnościami w zakresie rehabilitacji oraz ich realizacja, co obrazuje tabela poniżej. Z dostępnych danych wynika, iż zapotrzebowanie zgłosiło znacznie więcej osób, niż otrzymało wsparcie.

Poniżej w tabeli przedstawiono dane pokazujące zapotrzebowanie osób niepełnosprawnych na wsparcie w postaci turnusów rehabilitacyjnych, sprzętu i środków pomocniczych dla osób niepełnosprawnych.

Dofinansowani e	2015		2016		2017		2018	
	Liczba wnioskó w	Liczba dofinanso wań	Liczba wniosków	Liczba dofinanso wań	Liczba wniosków	Liczba dofinanso wań	Liczba wniosków	Liczba dofinanso wań
Turnusy rehabilitacyjne	136	36	146	107	129	125	137	88
Sprzęt rehabilitacyjny	2	2	5	4	11	10	7	7
Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	293	255	299	295	310	299	264	263
Barier (techniczne, architektonicz ne, w komunikowani u się)	16	5	0	0	0	0	0	0
Sport, kultura, rekreacja i turystyka	0	0	3	3	0	0	1	1

Jak wynika z danych ujętych w tabeli, osoby niepełnosprawne wymagają ciągłego wsparcia w różnych formach. Powiat Sandomierski, w miarę posiadanych środków zapewnia wsparcie niepełnosprawnych. Najtrudniejsza sytuacja występuje w zakresie likwidacji barier architektonicznych i w komunikowaniu się, ze względu na wysokie koszty i brak środków finansowych na te cele.

W Powiecie Sandomierskim osoby niepełnosprawne zostały objęte wsparciem w ramach realizacji pilotażowego programu „Aktywny Samorząd”, którego głównym celem jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów pomocy w życiu społecznym, zawodowym, i w dostępie do edukacji.

Na terenie Powiatu Sandomierskiego funkcjonują również 4 warsztaty terapii zajęciowej, wykonujące rehabilitację społeczną i zawodową niepełnosprawnych podopiecznych. Terapia realizowana jest poprzez terapię zajęciową.

Liczbę uczestników Warsztatów przedstawia tabela poniżej.

Rok	Liczba uczestników
2015r.	201
2016r.	201
2017r.	201
2018r.	201

3.5. Osoby starsze

Starzenie się społeczeństwa jest demograficznym faktem i jednym z podstawowych problemów obecnych czasów. Wobec takiego stanu rzeczy koniecznym jest podejmowanie w naszym kraju działań mających na celu wprowadzenie ułatwień poprzez stworzenie oferty ukierunkowanej na wsparcie seniorów –szczególnie w uboższym i marginalizowanym bloku wschodnim, w tym przede wszystkim w województwie świętokrzyskim.

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 świętokrzyskie było jednym z sześciu województw, w których nastąpił spadek liczby populacji. Zwiększeniu w stosunku do danych z NSPLiM z 2002 r. uległ odsetek osób najstarszych w wieku 65 lat i więcej o 0,5% i wyniósł 14,9%.Wśród mieszkańców miast udział ludności w starszym wieku wzrósł o 2,6% do 14,7%, natomiast na wsi obniżył się o 1,1% do 15,1%.

Liczbę osób starszych w wieku 70 lat i więcej w Powiecie Sandomierskim przedstawiono w tabeli poniżej.

Rok	Liczba osób starszych ogółem	Mężczyźni	Kobiety
2015	9469	3443	6026
2016	9655	3539	6116
2017	9877	3661	6216

Proces starzenia się społeczeństwa stawia przed polityką społeczną Powiatu Sandomierskiego i wszystkich gmin w jego obrębie nowe wyzwania związane nie tylko z zabezpieczeniem podstawowych potrzeb bytowych osób starszych, ale również potrzeb wyższego rzędu, co wpłynie na wzrost jakości ich życia. Konieczna jest w z związku z tym refleksja, że konsekwencją procesu starzenia się społeczeństwa będzie zwiększanie się liczby osób chorych, niepełnosprawnych, a co za tym idzie -wzrost zapotrzebowania na różne formy pomocy i wsparcia dla tej grupy społecznej, co należy mieć na uwadze przy planowaniu działań aktywizujących dla tej grupy osób.

W ramach wsparcia osoby starsze i niepełnosprawne objęte są pomocą w formie pracy socjalnej, poradnictwa specjalistycznego, systemu pomocy społecznej, usług opiekuńczych, opieki w instytucjach zapewniających opiekę dzienną i całodobową.

Udział osób starszych w w/w formach pomocy przedstawia tabela poniżej.

	Forma wsparcia	2015r.	2016r.	2017r.	2018r.
1.	Liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pracą socjalną	428	671	838	876
2.	Liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej	545	1030	735	816
3.	Liczba osób starszych objętych usługami opiekuńczymi	89	128	162	200
4.	Liczba osób objętych ofertą klubów seniora i domów dziennego pobytu	38	247	188	283
5.	Liczba ośrodków wsparcia środowiskowego dla osób niepełnosprawnych oraz liczba osób nimi objętych	3 ŚDS / 89 osób	4 ŚDS / 115 osób	4 ŚDS / 118 osób	4 ŚDS/ 124 osoby
6.	Liczba osób niepełnosprawnych objętych poradnictwem specjalistycznym	502	75	15	34
7.	Liczba opracowanych i zrealizowanych projektów z zakresu aktywizacji i integracji społecznej osób niepełnosprawnych oraz liczba osób nimi objętych	2 projekty/ 67 osób	0	1 projekt	0
8.	Liczba mieszkańców domów pomocy społecznej na terenie Powiatu Sandomierskiego	120	125	140	147

Dane z Ośrodków Pomocy Społecznej powiatu sandomierskiego i Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sandomierzu

4. KIERUNKI ROZWOJU USŁUG SPOŁECZNYCH

Na podstawie zgromadzonych informacji, przedstawionych w niniejszej diagnozie, należy podkreślić, że kierunki rozwoju wysokiej jakości usług społecznych Powiatu Sandomierskiego w pierwszej kolejności powinny koncentrować się na następujących obszarach sfery pomocy społecznej:

1. Wsparcie osób starszych w tym zależnych, niesamodzielnych i niepełnosprawnych:

- adaptowanie lokali, tworzenie i prowadzenie alternatywnych dziennych lub całodobowych form opieki nad osobami starszymi niesamodzielnymi, w tym osobami niepełnosprawnymi
- objęcie rodzin i wychowanków pieczy zastępczej specjalistycznym wsparciem i poradnictwem w obszarach wrażliwych, mających wpływ na ich prawidłowe funkcjonowanie

2. Wsparcie systemu pieczy zastępczej

- objęcie rodzin i wychowanków pieczy zastępczej specjalistycznym wsparciem i poradnictwem w obszarach wrażliwych, mających wpływ na ich prawidłowe funkcjonowanie

3. Mieszkania zastępcze

- utworzenie mieszkań chronionych

4. Wsparcie rodzin niepełnosprawnych

- wsparcie asystenckie dla osób niepełnosprawnych i graniczenie skutków niepełnosprawności
- likwidacja barier architektonicznych
- objęcie rodzin i wychowanków pieczy zastępczej specjalistycznym wsparciem i poradnictwem w obszarach wrażliwych, mających wpływ na ich prawidłowe funkcjonowanie

Wszystkie instytucje biorące udział w tworzeniu niniejszej Diagnozy, wykorzystają dostępne im zasoby finansowe (własne lub zewnętrzne), ludzkie i organizacyjne oraz dołożą wszelkich starań uwzględniając różne możliwości, aby zaspokajać zdiagnozowane potrzeby społeczne mieszkańców Powiatu Sandomierskiego.